

Aslı Demirtaş Tatlıdede, Bilimin Kadın Bakış Açısına İhtiyacı Var

Bahçeşehir Üniversitesi Nöroloji ve Nörobilim Anabilim Dallarında öğretim üyesi olan bilim kadını Prof.Dr. Aslı Demirtaş Tatlıdede, "Bilim dünyasının hem kadın bakış açısına ve hem de kadın işgücüne ihtiyacı var." dedi.

Tülay ŞUBATLI

📅 03 Haziran 2020 Çarşamba 01:31

Coronavirüs nedeniyle bilimle yatıp kalkar olduğumuz şu günlerde bilim dünyasındaki toplumsal cinsiyet eşitliği verileri hayatın diğer alanlarında olduğu gibi bilim dünyasında da eşitsizliğin olduğu boyutları gözler önüne seriyor.

Gelin o tabloya birlikte bakalım; Sağlık sektöründe çalışan kadın oranı yüzde 75 olsa da bu durum bilim dallarının tüm alanlarına yansımış değil. Dünyada araştırmacıların sadece yüzde 28'i kadın. Bilim insanlarının sadece yüzde 30'u kadın. Dünyada her 3 araştırmacıdan yalnızca biri kadın. Bilimsel yüksek akademik pozisyonların sadece yüzde 11'inde kadınlar var. UNESCO'nun 2015 raporuna göre Türkiye'de **bilim kadını** oranı yalnızca yüzde 36. Kadınlar eğitim ve kariyer yolculuklarında ilerledikçe bilimsel araştırmadan uzaklaşıyor: Liselerde bilim konusunda uzmanlaşmak isteyen kadın oranı yüzde 50 iken, bu oran üniversitede yüzde 32'ye, master aşamasında yüzde 30'a ve doktora da yüzde 25'lere kadar iniyor.

Bu tablonun tek nedeni tüm dünyadaki ataerkil zihniyet, kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik...

Peki kadınlar neden bilim dünyasında olmalı? Bu soruyu Bahçeşehir Üniversitesi Nöroloji ve Nörobilim Anabilim Dallarında öğretim üyesi Prof.Dr.**Aslı Demirtaş Tatlıdede** ile irdeledik.

Hacettepe Üniversitesi İngilizce Tıp bölümünden mezun olan Prof.Dr.Aslı Demirtaş, Nöroloji ihtisasını Şişli Etfal Hastanesi'nde tamamladıktan sonra TÜBİTAK bursu ile Boston Harvard Medical School'da üç yıl süreyle doktora sonrası araştırmacı olarak yaptığı çalışmalarla Amerikan Nöropsikiyatri Derneği (ANPA) tarafından 2011 yılında Yılın Genç Araştırmacısı Ödülü'ne layık görüldü. Prof.Dr.Aslı Demirtaş Tatlıdede, Bahçeşehir Üniversitesi Nöroloji ve Nörobilim Anabilim Dallarında öğretim üyeliğinin yanı sıra Fransız Lape Hastanesi'nde de görev yapıyor.

Önce bilim kadını Prof.Dr.Aslı Demirtaş Tatlıdede'nin İşte Kadınlar'a yaptığı özel açıklamalara, kişisel hikayesine yakından bakalım, sonra da bilim dünyasındaki kadınların durumunu onun değerlendirmeleriyle aktaralım.

ASLI DEMİRTAŞ TATLİDEDE KİMDİR?

Nerede doğdunuz, hangi okullarda eğitim aldınız?

Akademisyen bir anne babanın çocuğu olarak Konya'da dünyaya geldim. Fen Lisesi ve sonrasında Hacettepe Üniversitesi İngilizce Tıp Bölümü'nden mezun oldum.

HARVARD'DA 3 YIL ARAŞTIRMA YAPTI

Bilim kadını olarak kariyer yolculuğunuz nasıl ilerledi? Yıllara göre hangi kurumlarda, hangi pozisyonlarda ne kadar süre ile çalıştınız, şimdi hangi kurumda ve hangi pozisyonda çalışıyorsunuz?

Tıp Fakültesi sonrasında Nöroloji ihtisasımı Şişli Etfal Hastanesi'nde tamamladım. Mezuniyetimden sonra TÜBİTAK bursu ile Boston Harvard Medical School'da üç yıl süreyle doktora sonrası araştırmacı (fellow) olarak çalıştım. Beth Israel Deaconess Hastanesi Davranış Nörolojisi bölümünde Noninvazif Beyin Uyarımı konularında üst ihtisas yaptım. Sonrasında yurda döndüm, mecburi hizmetimi Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde tamamladım. Ardından İstanbul Tıp Fakültesi Davranış Nörolojisi ve Hareket Bozuklukları biriminde 6 yıl süreyle çalıştım ve bu alanlarda üst ihtisas yaptım. Aynı dönemde İstanbul Üniversitesi Deneysel Tıp ve Araştırma Enstitüsü'nde Nörobilim alanında doktora (PhD) eğitimimi tamamladım. 2013 yılında Doçent, 2019 yılında Profesör unvanını aldım.

Şu anda Bahçeşehir Üniversitesi Nöroloji ve Nörobilim Anabilim Dallarında öğretim üyesi olarak çalışmaktayım. Aynı zamanda Fransız Lape Hastanesi'nde Transkranyal Manyetik Stimulasyon (TMS) Klinik Tedavi ve Araştırmaları Direktörü olarak görev yapıyorum.

DEPRESYONDAKİLERE TMS TEDAVİSİ

Çalıştığınız kurum hangi alanda faaliyet gösteriyor. İşinizde tam olarak neler yapıyorsunuz anlatır mısınız, özellikleriniz neler? Yeni projeleriniz neler?

Bahçeşehir Üniversitesi Tıp Fakültesi uluslararası bir vizyona sahip, yurtiçine olduğu kadar yurtdışına da hekim yetiştiren bir kurum. Eğitimin yanında araştırmaya da çok önem veriliyor, hedef araştırmacı hekim yetiştirmek. Burada tıp eğitiminin yanı sıra nörobilim yüksek lisans ve doktora eğitiminde de görev alıyorum. Öğrenci eğitiminin yanında araştırma amacıyla

benim özel ilgi ve çalışma alanım olan noninvazif beyin uyarımı üzerine bir laboratuvar kurma projemiz var, umarım yakında gerçekleştireceğiz.

Fransız Lape Hastanesi bir nöropsikiyatri hastanesi, burada tedaviye dirençli depresyon hastaları için bir klinik Transkranyal Manyetik Stimulasyon (TMS) tedavi programı yürütüyoruz. TMS dirençli hastalarda FDA onaylı bir tedavi tekniği, yurtdışında Avrupa'da ve Amerika'da kullanımı çok yaygın. Beynin ağrısız ve noninvazif (beyine herhangi bir girişim yapılmadan) dışarıdan uyarımına ve uygulandığı bölgedeki beyin aktivitesinin istenilen yönde değiştirilmesine olanak sağlıyor. Bu şekilde beyinde hastalığa bağlı olarak meydana gelen aktivite değişikliklerini düzelterek hastalık semptomlarının iyileştirilmesine katkıda bulunabiliyor. Ancak doğru hasta seçimi, tekniğin doğru uygulanması, klinik tecrübe ve metodun etik kullanımı çok önemli; ne yazık ki kötü kullanıma açık bir alan, her hastalıkta mucizevi etkileri yok. Amerika'da edindiğim klinik tecrübelerimi en güncel gelişmelerle, kanıta dayalı ve etik bir şekilde buradaki hastalarımıza aktarmaya çalışıyorum.

DOKTORLUK ZOR BİR MESLEK

Kitabınız, buluşunuz, ödüllerinizi var mı?

Amerika'da üst ihtisasım sırasında yaptığım çalışmalarla Amerikan Nöropsikiyatri Derneği (ANPA) tarafından 2011 yılında Yılın Genç Araştırmacısı Ödülü'ne layık görüldüm. Bunun dışında kongrelerden aldığım çeşitli araştırma ödülleri var.

Sizin mesleğinizi seçmek isteyen veya bu yolda ilerleyenler, bilim kadını olmak isteyenlere kadınlara rehber olması için yaptığınız işle ilgili, uzmanlığınızın olduğu konuda püf noktalarını paylaşıyor musunuz?

Doktorluk gerçekten zor bir meslek. Hem eğitimi ağır, hem de bitmiyor.. Uzun tıp eğitimi, arkasından ihtisas, mecburi hizmet, sonra belki üst ihtisas.. Yaşıtlarınız iş dünyasında yerini alırken siz hala eğitim alıyorsunuz. O açıdan gerçekten istemeyen bir kişinin bu uzun süreci yürütmesi oldukça zor. Ancak bu zorlukların yanında tıp eğitimi çok merak uyandırıcı ve keyifli de aynı zamanda.. İnsan hayatına dokunmanın verdiği mesleki tatminin yanında araştırma olanakları çok geniş. Özellikle nörolojiyi seçtiğim için çok memnunum. Amerika'dan araştırmalarımın tadı damağımda kalmış bir şekilde döndükten sonra bu işin bitmediğini, nörobilim doktorası da yapmak istediğimi farkettim. Nörobilim son yıllarda en çarpıcı gelişmeleri yaşayan temel bilim alanlarından, nöroloji ve nörobilim bir arada yürütmesi mümkün ve birbirini tamamlayan heyecan verici dallar. Nörobilim doktorası bana ayrı bir bakış açısı kazandı ve resmin bütününe görmemde yardımcı oldu.

ÇALIŞAN KADIN ÖZGÜRDÜR

Çalışan kadın olmak ne demek nasıl açıklarsınız?

Çalışan kadın üreten kadın. Ayakları yere basan, ekonomik olarak özgür, daha çok saygı gören ve özgüvenli kadın. Çocuğuna rol model olan kadın. Öğretim üyesi akademisyen bir annenin çocuğu olduğum için bu açıdan çok şanslıyım. Akademi dünyasında, bilimin içinde büyüdüğüm için sanırım fabrika ayarlarım da bu şekilde oluştu.

BİLİMDE EKSİK OLAN KADIN İŞGÜCÜ

Kadınlar neden akademi dünyasında, bilimin içinde olmalı?

Bilim cinsiyetler üstü bir alan. Dünyanın daha çok bilime ihtiyacı var. Bu pandemide önemli olduğunu düşündüğümüz pek çok şey önemini yitirdi, tüm dünya çareyi bilimde arıyor. Bilimin daha çok bilim insanına ve yüksek kaliteli araştırmacılara ihtiyacı var. Ne yazık ki, bilim dünyasında kadınlar yeterince temsil edilmiyor. Bakın, bilim alanında verilen 600 Nobel ödülünden yalnızca 20 tanesi kadınlara verilmiş. Unesco'nun 2015'te yaptığı bir çalışma, dünya üzerinde araştırmacıların yalnızca yüzde 28'inin kadın olduğunu gösteriyor.

Bilimde eksik olan işgücü kadın işgücü. Kadınların sayısı az, daha az makale yayınlıyorlar ancak araştırma kalitesi veya makale atıf sayısı açısından erkekler ve kadınlar arasında hiç bir fark yok. Bunun yanında kadınlar bilim dünyasına kendi bakış açılarını getiriyorlar. Elsevier'in yürüttüğü bir çalışma kadınların daha interdisipliner, birden fazla alanı birbirine bağlayan araştırma alanlarını tercih ettiğini gösterdi.

Kadınlar daha global bir bakış açısıyla, araştırma ve bilim dünyasına kendi perspektiflerini sunuyorlar. Çeşitlilik bir araştırma grubundaki kolektif zekayı artırıyor, çeşitliliğin olduğu gruplarda yeni fikirlerin ortaya çıkması daha mümkün. Bilim dünyasının hem kadın bakış açısına ve hem de kadın işgücüne ihtiyacı var. Son yirmi yılda bilim yapan araştırmacı kadın sayısında artış olduğu görülüyor, bu henüz yetersiz olsa da memnuniyet verici, artış yavaş da olsa devam ediyor.

BİLİM KADIN SORUNLARI

Akademi dünyasında bilim kadını hangi sorunları yaşıyor? Siz hangi engellerle karşılaştınız?

Bir kadın için en büyük zorluk bana göre hem anne hem de akademisyen olmak ve her ikisinin de hakkını verebilmek, ikisine de gereken zamanı ayırıp gereken özeni gösterebilmek. Çocuklar doğduktan sonra akademik hayatım bir süre kesintiye uğradı, ben de bunun hayatın doğal bir süreci olduğunu kabullenip kendime bir süre izin verdim. Tamamen durmadım, örneğin ikinci çocuğum bir aylıkken uluslararası bir kongrede konuşmamı da yaptım, ama bir süre epey yavaşladım. Zamanla birlikte artık hazır olduğunuzu hissediyorsunuz ve yumuşak bir geçişle tempo artıyor, geri dönüş başlıyor. Ama artık her zaman korumanız gereken çok hassas bir denge var ve giderek bu konuda ustalaşıyorsunuz.

Bunun dışında mobbing ne yazık ki her yerde var ve akademik dünyada da kadınlar buna daha çok maruz kalıyor. Sadece erkeklerin kadınlara yaptığı mobbing'den bahsetmiyorum, kadınlar da kadınlara mobbing uygulayabiliyor. Türkiye'de de var bu, Amerika'da da.

Amerika'da research ortamında rekabet çok çok fazlaydı. Biz Türk doktorları hem çok çalışkan hem de donanımlıyız bence, çalışkanlığımız gittiğimiz her yerde farkediliyor. Oradaki meslektaşlarımız arasında 'Ne kadar çalışkansın' deyip övgüler yağdıranlar da oldu, sürekli 'Neden bu kadar uğraşıyorsun ki? Yakında çocuk doğurur bırakırsın bunları' diyerek aşağı çekmeye çalışanlar da. Ne yazık ki bu gibi söylemlerde haklılık payı da var. Doğum önemli bir kırılma noktası, doğumdan sonra işine dönmeyen ya da dönmek isteyip dönemeyen kadın sayısı oldukça fazla, bu da acı bir gerçek. Amerika'da doktora sonrasında kadınların bilimden en çok koptuğu dönem de yine doğum sonrası dönem.

KADIN SORUNLARI NASIL ÇÖZÜLÜR?

Kadınlar karşılaştıkları engelleri nasıl aşabilir?

Bu sorunun cevabı çok basit değil aslında. Çalışma hayatında, toplumsal hayatta her birimizin önünde çok farklı engeller var. Bu engelleri aşabilmemiz bir şeyi gerçekleştirmeyi ne kadar istediğimize ve bu yolda ne kadar kararlı yürüdüğümüze bağlı. Güçlü yönlerimizin farkında olmalı, kendimize ve sevgilerimize güvenmeliyiz. Engeller karşısında yalnız olmadığımızı, gerektiğinde sesimizi duyurabileceğimizi de bilmeliyiz.

KADIN ERKEK EŞİTLİĞİ NASIL SAĞLANIR?

İstihdamda daha fazla kadının yer alması için kadınlara bir çağrınız var mı? Kadın erkek eşitliğinin sağlanması için erkekler neler yapmalı, erkeklere bir çağrıda bulunur musunuz?

Tıp dünyası aslında bu açıdan oldukça yüz güldürücü, tıp eğitimi alan kız erkek öğrenci sayısı neredeyse eşit. Özellikle dahili branşlar düşünüldüğünde kadın erkek eşitliğinin iyi bir örneği olabilir, hatta bazı branşlarda kadın doktor sayısı erkeklerden daha fazla. Ancak cerrahi branşlarda durum böyle değil. Cerrahi daha erkek egemen bir dünya, ilk aşamada kadınlara karşı bir önyargı olabiliyor ve bunu kırmakta zorlanabiliyorlar. Kadın cerrahlar araştırma grubu'nun yaptığı araştırma kadın cerrahların hak ettikleri değeri almalarının erkeklere göre daha güç olduğunu gösterdi: 4 kadın cerrahtan 3'ü kendini erkek meslektaşlarından daha fazla çalışmak zorunda hissediyor. Bu çalışmadan daha açık bir çağrı olamaz diye düşünüyorum. Ancak bu çalışma cerrahi dünyasında bir şey değiştirebildi mi bilmiyorum; cerrah olsam çok daha fazlasını söyleyebilirdim.

HASTALARIN TAKİBİ ONLINE YAPILDI

Pandemi nedeniyle işiniz nasıl etkilendi, evde neler yapıyorsunuz, iş bölümü nasıl?

Benim hastalarım öncelikle demans ve parkinson hastaları olduğu için genellikle 65 yaş üstü ve dışarı çıkmaları yasak olan grup. O nedenle bu dönemde yeni hasta kabul etmedim ancak mevcut hastaların takibini telefonla ve online görüşmelerle gerçekleştirdik. Dernek ve çalışma grubu toplantılarını yine online görüşmelerle yürütüyoruz. Güzel şeyler de oluyor, mesela Avrupa Nöroloji Kongresi ilk kez online yapıldı, coğrafi sınırların kalkmasıyla tüm dünyadan rekor bir katılım oldu. Bunun yanında üniversitede eğitim oldukça yoğun bir şekilde online olarak devam ediyor. Tabii çocuklar da online eğitime geçti. Evin üç ayrı odasından online eğitim yapıyoruz.

YENİ NORMALE ADAPTE OLACAĞIZ

Pandemi sonrası yeni normal hayatta sizce bizi nasıl bir hayat, ekonomi bekliyor?

Neler olacak öngörmek çok mümkün değil. Süreç çok dinamik olarak gelişiyor, toplumsal olarak davranışlarımız da sürecin gerektirdiği biçimde şekilleniyor. Üç ay önce obsesif kompulsif diyeceğimiz şekilde el yıkar, her yere dezenfektan sıkarak olduk. Ama öngörebileceğimiz şey su, adapte olacağız. Beynimizin hızla değişen çevresel şartlara adapte olmak için çok büyük bir şekillenme kapasitesi var, buna plastisite diyoruz. Çevresel ihtiyaçlara cevap olarak beynimiz değişiyor, bağlantılar ve şebekeler yeniden şekilleniyor, bu da beyinde hem fonksiyonel hem de yapısal değişikliklere olanak sağlıyor. İnsanoğlu olarak en önemli özelliğimiz adaptasyon yeteneğimiz, bu yeteneğimizle yüzyıllardır her koşula adapte olduk ve dünya üzerindeki varlığımızı sürdürdük. Her dönemin normalleri farklı oldu ve insanoğlu hep değişti. Pandemi sonrası yeni normal hayata da adapte olacağız ve koşulların gerektirdiği şekilde şekilleneceğiz. Virüs de ortak yaşamın mümkün olacağı şekilde bir adaptasyon geçirecek ve birlikte yaşamayı öğreneceğiz.

Son Güncelleme: 15.06.2020 01:16

Tülay ŞUBATLI